

Research Paper

Understanding the effective factors of virtual education in “Shad” system (students' educational network) on the performance of students in the Corona era

Yaqoub Ahmadi¹, Parviz Sobhani^{2*}, Nahide Housseinpanahi³, Fatemeh Felegari⁴

1. Professor of Sociology Department, Payam Noor University of Kurdistan Province, Sanandaj, Iran

2. PhD student in cultural sociology, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran

3. Education expert, Farhangian University of Kurdistan Province, Sanandaj, Iran

4. Master of Sociology, Payam Noor University, Kurdistan Province, Sanandaj, Iran

Received: 20/06/2023

Accepted: 07/09/2023

PP:16-34

Use your device to scan and read the article online

DOI:

10.30495/ee.2023.1988696.1182

Keywords:

Virtual education, Shad system, Corona, students, teachers

Abstract

Introduction: Faulty virtual education platforms and the use of educational networks such as the "Shad," along with some other factors, played an effective role in reducing the quality of education during the Corona pandemic. Therefore, the purpose of this study is to know the status and evaluate the performance of this system on the students of Qorve city in Kurdistan province.

Research methodology: The method of this research is qualitative. Semi-structured interviews with students and teachers who had more than two years of experience using this system were used to collect data. The interviews continued until theoretical saturation was reached, during which 8 teachers and 17 students were interviewed in the target city and villages. The validity of the research was obtained in consultation with the relevant experts and the reliability was obtained using the retest method.

Findings: The results of the interviews indicated 41 core categories under 11 key categories as follows: Weakness of the internet infrastructure and lack of smartphones, decrease in team work and social interactions, educational failure of students, change in educational-research attitude, decline of teachers' supervision and lack of accurate assessment of students, decrease in trust and social solidarity, causing physical, mental and behavioral injuries, increasing creativity and skill, lack of appropriate culture in the use of virtual space, strengthening self-reliance and increasing the sense of responsibility and complementary role like the Shad network.

Conclusion: Familiarity, awareness and of course enough virtual space interactions have become a vital issue especially for education in the contemporary globalized world. Such interactions will undoubtedly lead to the degradation of the quality of education and will result in training students who graduate degrees with high GPAs but without enough qualitative scientific content, if proper software and hardware platforms are not created and if the development of forecasts and background knowledge in this regard are ignored.

Citation: Ahmadi, Yaqoub., Sobhani, Parviz., Housseinpanahi, Nahide and Felegari, Fatemeh. (2023). Understanding the effective factors of virtual education in “Shad” system (students' educational network) on the performance of students in the Corona era. Journal of Transcendent Education, Vol 3, No 2, Summer, 2023, Pp 16-34

Corresponding author: Parviz Sobhani

Address: PhD student in cultural sociology, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran

Email: parviz.sobhani@uok.ac.ir

مقاله پژوهشی

شناخت عوامل اثربخش آموزش مجازی سامانه شاد (شبکه آموزشی دانش آموزان) بر عملکرد دانش آموزان در دوران کرونا

یعقوب احمدی¹، پرویز سبحانی^{2*}، ناهیده حسین پناهی³، فاطمه فعله‌گری⁴

1. استاد گروه جامعه‌شناسی، دانشگاه پیام نور استان کردستان، سنندج، ایران
2. دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی فرهنگی، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران
3. کارشناس امور تربیتی، دانشگاه فرهنگیان استان کردستان، سنندج، ایران
4. کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، دانشگاه پیام نور استان کردستان، سنندج، ایران

چکیده

مقدمه و هدف: ضعف در بسترهای آموزش مجازی و بهره‌مندی از شبکه‌های آموزشی همچون شبکه‌ی شاد در کنار برخی از عوامل دیگر نقش موثری را در کاهش کیفیت آموزشی در دوران پاندمی کرونا به همراه داشت. لذا هدف این مطالعه شناخت وضعیت و ارزیابی عملکرد سامانه شاد بر دانش‌آموزان شهرستان قروه در استان کردستان است.

روش شناسی پژوهش: روش این پژوهش، کیفی و برای جمع‌آوری داده‌ها از ابزار مصاحبه نیمه‌ساخت یافته با دانش‌آموزان و معلمانی استفاده شده که بیش از دو سال تجربه‌ی استفاده از این سامانه را داشتند. مصاحبه‌ها تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت و طی آن با 8 معلم، 17 دانش‌آموز در شهر و روستاهای منطقه‌ی هدف مصاحبه شد. روایی پژوهش در هم‌فکری با متخصصان مربوطه و پایایی نیز با استفاده از روش بازآزمایی به دست آمد.

یافته‌ها: نتایج مصاحبه‌ها حاکی 41 مقوله محوری ذیل 11 مقوله کلیدی به شرح ذیل بود: ضعف زیرساخت اینترنت و نداشتن گوشی هوشمند، کاهش کار گروهی و تعاملات اجتماعی، اُفت تحصیلی دانش‌آموزان، تغییر در نگرش آموزشی-پژوهشی، تنزل نظارت دبیران و عدم ارزشیابی دقیق دانش‌آموزان، کاهش اعتماد و همبستگی اجتماعی، ایجاد آسیب‌های جسمی-روحي-رفتاری، افزایش خلاقیت و مهارت، ضعف فرهنگ‌سازی مناسب در بهره‌مندی فضای مجازی، تقویت خوداتکایی و افزایش حس مسئولیت‌پذیری و نقش مکمل‌مانند شبکه‌ی شاد.

بحث و نتیجه‌گیری: آشنایی و آگاهی و البته حضور در فضای مجازی به ویژه برای امر آموزش در جهان جهانی‌شده‌ی معاصر موضوعی حیاتی است. این حضور اما بدون ایجاد بسترهای نرم‌افزاری و سخت‌افزاری و عدم توجه به بسط پیش‌آگاهی‌ها و دانش زمینه‌ای در این خصوص، بدون شک به تنزل کیفیت آموزش و تربیت دانش‌آموزان و دانشجویانی که مدارکی با معدل‌های بالا، اما بدون محتوای کیفی علمی دریافت می‌کنند، منجر می‌شود.

تاریخ دریافت: 1402/03/30

تاریخ پذیرش: 1402/06/16

شماره صفحات: 16-34

از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید

DOI:

10.30495/ee.2023.1988696.1182

واژه‌های کلیدی:

آموزش مجازی، سامانه شاد، کرونا، دانش‌آموزان، معلمان

استناد: احمدی، یعقوب، سبحانی، پرویز، حسین‌پناهی، ناهیده و فعله‌گری، فاطمه. (1402)، شناخت عوامل اثربخش آموزش مجازی سامانه شاد (شبکه آموزشی دانش آموزان) بر عملکرد دانش‌آموزان در دوران کرونا، فصلنامه علمی آموزش و پرورش متعالی، دوره سوم، شماره دو، پیاپی 10، شماره صفحات 16-34

* نویسنده مسئول: پرویز سبحانی

نشانی: دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی فرهنگی، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران

پست الکترونیکی: parviz.sobhani@uok.ac.ir

مقدمه

از دسامبر سال 2019 شیوع بیماری کرونا (کووید 19) به عنوان یک بیماری تنفسی و همه گیر در سراسر دنیا جان میلیون‌ها نفر انسان را به خطر انداخته است (Garfin, Silver, & Holman, 2020). در کشورهای مختلف با توجه به سرعت انتقال این ویروس و مرگ بسیاری از مردم، برای کاهش ترس و نگرانی ناشی از مبتلا شدن، در بخش‌های مختلف برنامه‌هایی برای پیشگیری از این بیماری در نظر گرفتند. رعایت فاصله گذاری اجتماعی یکی از این برنامه‌ها برای جلوگیری از شیوع این ویروس خطرناک بود. در این راستا به منظور حفظ سلامت دانش آموزان، آموزش حضوری در مدارس ممنوع اعلام شد (Abu Ma'ali al-Husseini, 2020, p.159). سازمان بهداشت جهانی نیز در اعلامیه خود در این رابطه ابراز داشت که در این شرایط بهترین راه تداوم آموزش استفاده از ابزارهایی همچون رادیو و تلویزیون و آموزش آنلاین است (Bender, 2020). در آموزش مجازی دروس مختلف و برنامه‌های مربوط به آن در بستر اینترنت به فراگیران منتقل می‌شود که به دلیل استفاده از اینترنت و فناوری اطلاعات و ارتباطات، آموزش یادگیرنده بدون حضور در کلاس درس میسر است. بنابراین در آموزش مجازی که نوعی آموزش از راه دور است، امر آموزش و تعیین عملکرد تحصیلی فراگیران از طریق فناوری شبکه و اینترنت انجام می‌شود. در چندین سال گذشته این نوع آموزش به عنوان ثمره‌ای از فناوری پیشرفته اطلاعاتی و ارتباطی در دنیا مورد استفاده و بهره برداری قرار گرفته است و با توجه به تغییرات گسترده‌ای که در جهان اطراف‌مان ایجاد شده است با ارائه خدمات نوین در عرصه فناوری‌ها در تدریس و آموزش، به عنوان یک نیاز اساسی و ضروری مطرح است. به بیان دیگر آموزش مجازی در کالبد نظام‌های آموزشی و یادگیری با محوریت آموزش‌های آنلاین و شبکه‌ای مورد استفاده قرار می‌گیرد. اصطلاح آموزش مجازی را اولین بار کراس¹ وضع کرد و به بیان ساده شامل استفاده از فناوری اطلاعات برای یادگیری می‌باشد (Ladouceur, 2001) و به روش‌های مختلفی اشاره دارد که در تمام آنها از به کارگیری فناوری‌های نوین ارتباطی در بحث آموزش استفاده می‌شود.

هوبرت دریفوس، با تکیه بر دیدگاه‌های نیچه فیلسوف آلمانی و کیرکگور فیلسوف دانمارکی به نقد آموزش مجازی پرداخته است. از نظر او بعد جسمانی در آموزش از راه دور معنایی ندارد و به تدریج تاثیر آن در روابط انسانی و کمرنگ شدن بعد جسمانی پدیدار می‌گردد. پرسش اساسی دریفوس این است که در آموزش از راه دور تا چه اندازه یادگیری به معنای واقعی کلمه اتفاق می‌افتد. او با انتقاد از اینکه در این نوع آموزش تماس چهره به چهره وجود ندارد و در همان مراحل ابتدایی امر یادگیری به اتمام می‌رسد و کامل نمی‌شود بر این عقیده است که عدم ارتباط مستقیم و به صورت مجازی باعث عدم یادگیری واقعی می‌شود و عناصری که از نظر او برای یادگیری دارای اهمیت است در این نوع یادگیری وجود ندارد و فقط در مراحل اولیه می‌توان تا حدی به آن دست یافت.

مراحل مورد نظر در یادگیری به زعم دریفوس (Thomas, 2010):

- مرحله نوآموز²: کسب مهارت‌های عملی و دانشی بر اساس آموزه‌هایی است که به فراگیر داده می‌شود و در این مرحله ارائه اطلاعات کافی است و وجود معلم الزامی نیست لذا چون یادگیری محدود به فراگیری قوانین و عناصر است، اینترنت و آموزش مجازی می‌تواند موثر باشد.
- مرحله مبتدی پیشرفته³: مشخصه این مرحله، شناخت برخی ویژگی‌های جزئی‌تر به کمک تمرین و تفحص است و معلم الگوها و نمونه‌هایی را به یادگیرندگان عرضه می‌کند و فراگیران نیز به دستورات معلم گوش فرا می‌دهند. به طور مثال توجه فراگیران را به نحوه چگونه بازی کردن یک بازیکن دعوت می‌کند و می‌خواهد حرکتی را انجام دهند.
- مرحله کاردانی⁴: در این مرحله، فراگیران با نکات مهم درگیر شده و به مرحله تشخیص می‌رسند و با استفاده از تجزیه و تحلیل مسائل نحوه رفتار خود را کنترل می‌کنند مثل یک بازیکن فوتبال که می‌داند چه زمانی به توپ ضربه بزند یا آن را پاس دهد و در اینجا است که

¹ Kerass

² Novice

³ Advanced Beginner

⁴ Competence

پیروزی یا شکست برایش معنا و مفهوم پیدا می‌کند بنابراین دیدن معلم و تماس چهره به چهره و مستقیم با او ضروری می‌شود و در آموزش از راه دور این امر امکان‌پذیر نیست و در همین جاست که یادگیری متوقف می‌گردد.

مرحله تبحر^۱: مربوط به درک و دریافت شهودی فراگیر است و نقش فراگیر در آن دارای اهمیت بسیاری است چراکه این مرحله به عکس‌العمل‌های شهودی و رفتارهای تحلیلی او وابسته است. مثل یک بازیکن تنیس که حدود نزدیک شدن به تور را به تشخیص خود کم یا زیاد می‌کند.

مرحله خبرگی^۲: این مرحله مربوط به داشتن مهارت تشخیص موقعیت برای دستیابی به هدف است که با ظرافت خاصی صورت می‌گیرد به این معنا که فراگیر در زمان مناسب، عمل مناسب را با روش صحیح انجام می‌دهد و دارای خبرگی می‌شود که آن را در سبک رفتاری معلم خود مشاهده می‌کند که این امر در آموزش مجازی و از طریق اینترنت ممکن نیست.

مرحله استادی^۳: سطح اعلا کسب مهارت است و فرد در آن خود دارای سبک است که فراگیر از طریق مشاهده و شاگردی کردن موفق می‌شود به آن نائل گردد و چنین امکانی در آموزش شبکه‌ای امکان‌پذیر نیست.

مرحله فرزاندگی عملی^۴: به کارگیری مهارت‌های کسب شده در بافت فرهنگی منحصر بفرد را شامل می‌شود مانند به انجام رساندن کارهای گروهی با استفاده از برنامه‌ریزی و با توجه به ظرفیت‌های موجود که نیازمند روبرو شدن با احساسات و عواطف و سبک‌های مختلف فرهنگی است و با ارتباطات از طریق ویدئو و یا چت و ... کسب نمی‌شود. از نظر دریفوس آموزش مجازی و از راه دور و روش‌های یادگیری مبتنی بر آن یک فریب است و فقط در حد ایجاد کاردانی است و فرزاندگی و مهارت و تبحر عملی از این طریق امکان‌پذیر نیست.

در کشور ما نیز با ادامه یافتن پاندومی کرونا، فرایند تعلیم دانش‌آموزان از طریق تلویزیون و شبکه آموزش صورت گرفت. اما بعد از مدتی متولیان آموزشی کشور تصمیم گرفتند بستر جدیدی برای آموزش مجازی تحت عنوان شبکه آموزش دانش‌آموزان (که به اختصار به آن شاد گفته می‌شود) راه‌اندازی کنند و از آن پس، سامانه شاد برای تدریس و آموزش مورد استفاده قرار گرفت و بدین صورت فرایند آموزش در کشور وارد فاز جدیدی شد که تا قبل از این وجود نداشت. بنابراین در مدارس، وضعیت جدیدی از نحوه آموزش ایجاد گردید و معلمان که تا قبل از این در کلاس‌های حضوری بیشتر از روش‌های تدریس سنتی استفاده می‌کردند، وارد فضای جدیدی از آموزش شدند. البته آموزش از راه دور در بسیاری از موسسات آموزشی از سال‌های پیش مورد استفاده قرار گرفته بود (Mayadas, Bourne & Bacsich, 2009). بنابراین آموزش مجازی امری نوپدید و نا آشنا نیست و آموزش حضوری توانسته است با استفاده از روش‌های نوین تدریس تا حدی جای خود را به آموزش غیرحضوری و مجازی بدهد که در سایر محیط‌های آموزشی از قبیل دانشگاه‌ها و مراکز علمی، اهمیت دو چندان داشته است (Emrah & Olasile, 2020).

در شبکه شاد دانش‌آموزان وارد کلاس مجازی می‌شوند و معلم نیز تدریس محتواهای دروس را طبق برنامه کلاسی برعهده دارد. در واقع تدریس مواد درسی توسط معلم، مضمون اصلی آموزش مجازی در سامانه شاد می‌باشد (Abbasi et al, 2020). از طرفی در آموزش مجازی به دلیل حضور طولانی مدت در منزل علاوه بر وجود عوامل استرس‌زا، کاهش تماس چهره به چهره و فقدان تعامل با همکلاسی‌ها و همچنین کمبود فضای مناسب خانه و گاهی مشکلات مالی و اقتصادی خانواده، عامل ایجاد مشکلات مختلف در زمینه سلامت روانی نوجوانان است.

با وجود سرمایه‌گذاری‌های وسیعی که در سامانه شاد شده است اگر دانش‌آموزان بهره‌وری لازم را از این سامانه نداشته باشند، در واقع سرمایه‌گذاری انجام شده در این زمینه به هدر رفته و بی‌فایده خواهد بود. بنابراین شناخت عوامل تاثیرگذار بر اثر بخشی شبکه آموزشی شاد بسیار حائز اهمیت است و به نظام آموزشی کشور کمک می‌کند تا برنامه ریزی‌های خود را به سمت عوامل مهم و موثر سوق دهد. با توجه به اینکه شبکه شاد به عنوان یک سامانه الگوسازی الکترونیکی شده با بهره برداری از شبکه‌های گسترده اینترنتی برای اولین بار در یک طیف وسیع در امر آموزش و تعلیم دانش‌آموزان مورد استفاده قرار گرفته است. استان کردستان نیز مانند سایر مناطق کشور در شرایط کرونا، آموزش مجازی در بستر شبکه شاد را برای دانش‌آموزان در نظر گرفت. طبق آخرین آمار استانداری کردستان، تعداد روستاها در این استان 1651 مورد عنوان شده است و اکثراً با مشکلاتی در زمینه دسترسی به اینترنت و ضعف آنتن‌دهی و عدم امکان بارگیری^۵ و بارگذاری^۶ فیلم‌های آموزشی مواجه بوده‌اند. بعلاوه اینکه به دلیل مشکلات اقتصادی، خانواده‌ها توان خرید موبایل و تامین هزینه‌های اینترنتی را ندارند که خود

¹ Proficiency

² Expertise

³ Mastery

⁴ Practical Wisdom

⁵ download

⁶ upload

مشکلی بر مشکلات دیگر افزوده است. باید توجه داشت که در اکثر این خانواده‌ها گوشی‌های موبایل متعلق به پدر خانواده است که در فصول کشاورزی نیز مشغول به انجام امور زراعی بوده و امکان دسترسی فرزندان آنها به موبایل بسیار محدود می‌باشد. بعلاوه اینکه در برخی مدارس سطح شهرستان نیز خانواده‌هایی هستند که به دلیل ضعف اقتصادی و مشکلات دیگر فاقد گوشی هوشمند بوده و باعث نگرانی این خانواده‌ها در ارتباط با تحصیل فرزندان‌شان شده است. باید این نکته را در نظر گرفت که سطح خانواده‌ها چه در سطح شهر و چه روستا از نظر سرمایه اجتماعی و فرهنگی متفاوت است که خود تاثیر زیادی بر نحوه برخورداری از شبکه شاد و آموزش مجازی دارد. (Balzic (2022) در پژوهش خود به بازنگری در محتوای آموزشی متناسب با فناوری‌های مورد استفاده در آموزش اشاره می‌کند و هم‌سویی این دو مولفه را در بالا رفتن کیفیت آموزش مهم می‌داند. (Terepyschyi & Kostenko (2022) در پژوهش خو به اهمیت آموزش مجازی در مواقع بحران و به ویژه در هنگام جنگ اشاره کردند و با توجه به جنگ اوکراین، آن را بدیلی مناسب برای آموزش چهره به چهره دانستند. Kumar & Nanda (2019) از تاثیر شبکه‌های آموزشی بر تقویت مهارت در استفاده از روش‌های برخط آموزش و بهبود عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان گزارش دادند. (Shinobu & Muhamad al Seyyed (2019) در تحقیقات خود که در ارتباط با بررسی اثربخشی پلتفرم‌های آموزش مجازی بر عملکردهای مهارتی دانش‌آموزان به منظور طراحی آزمایشگاه‌های مجازی بوده است، بالا رفتن سطح مهارت‌های عملی دانش‌آموزان را در گرو به کارگیری پلتفرم‌های کاربردی آموزش مجازی برای تهیه آزمایشگاه‌های آنلاین مجازی می‌دانند. (Bedford (2019) در پژوهشی دیگر با عنوان "استفاده از رسانه اجتماعی همانند پلتفرمی برای ایجاد انجمن یادگیری حرفه‌ای مجازی" به این نتیجه رسید که ایجاد مهارت‌های فنی و امکان مباحثه در زمینه‌های مختلف از طریق بستری الکترونیکی که محیطی اجتماعی و فراتر از ساختار و محتوای دروس سنتی در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌دهد، میسر است. (Khojasteh (2022) در پژوهش خود به این نتیجه رسید که استفاده از سامانه آموزشی شاد به مدیریت زمان بیشتر در دانش‌آموزان کمک کرد و باعث شد که بهتر از گذشته زمان و وقت خود را مدیریت نمایند و به بهترین نحو از آن استفاده نمایند. (Haji et al. (2021) در پژوهش خود در خصوص مشکلات سامانه شاد، به شش مضمون مشکلات مربوط به دانش‌آموزان و والدین، مشکلات مربوط به معلمان، مشکلات محتوا، مشکلات تجهیزات، مشکلات سازمانی و مشکلات ارزشیابی اشاره کردند. (Khalvandi & Kerkini (2019) در پژوهش خود دریافتند عواملی همچون زیرساخت‌های سخت افزاری و نرم افزاری، فرهنگ و محیط، منابع مالی و تجهیزات و همچنین نیروی انسانی به عنوان عوامل تاثیرگذار در تشکیل کلاس‌های مجازی موثرند. در پژوهشی که (Dastani et al. (2016) انجام دادند، استفاده از شبکه‌های اجتماعی به عنوان عامل تاثیرگذار بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان معرفی شد و همچنین از نقش مهم آموزش مجازی که در پیشرفت تحصیل دانش‌آموزان دارد به عنوان مهم‌ترین نتیجه دست یافتند. با توجه به آنچه در خصوص پژوهش‌های انجام گرفته در این حوزه گفته شد، می‌توان گفت که وجه تشابه این کار با پژوهش‌های یادشده در این است که در تمامی موارد، ضعف زیرساخت‌های اینترنتی و آنتن‌دهی نامناسب از جمله عوامل منفی تاثیرگذار بر ارایه‌ی آموزش باکیفیت مجازی به دانش‌آموزان بوده است. با این حال، وجه تمایز این پژوهش با پژوهش‌های دیگر در این است که مناطق هدف در اینجا، نه مناطقی مرزی و حاشیه‌ای بلکه مناطقی در هسته‌ی مرکزی استان با جمعیت قابل ملاحظه است. از طرفی، در به عناصری نظیر اعتماد و اطمینان در فرایند آموزش اشاره می‌شود که بی‌ارتباط با آن در سطح جامعه نیست، یعنی بی‌اعتمادی یا عدم اطمینان صرفاً نه زاده‌ی یک شبکه‌ی اجتماعی؛ بلکه حاصل یک بی‌اعتمادی نهادینه در سطح جامعه و متعاقباً یک بی‌اعتمادی نهادی نزد مردم به ساختارها و به ویژه ساختار آموزشی است. از طرف دیگر نیز موضوع قرارگیری در فضای جدید و تمایل به تجربه‌ی محیطی جدید در آموزش نیز از جمله نقاط تمایز این پژوهش است. تجربه‌ی آموزش مجازی، پدیده‌ای نو در کشور و توأم با مسایل و مشکلات فراوان برای دانش‌آموزان، والدین و طبیعتاً مدرسان و معلمان بود که بغرنج بودن خود را در مناطق محروم روستایی و شهرهای کوچک به سبب پاره‌ای از مشکلات زیرساختی، آموزشی، فرهنگی، خانوادگی و معیشتی بیش از جاهای دیگر نظیر شهرهای مرکزی نشان داد. این مسایل و مشکلات نه تنها فرایند آموزش را تحت الشعاع قرار داد، بلکه برخی دیگر از زخم‌های فروخته‌ی موجود در امر آموزش، فناوری‌های نوین و فرهنگ نمایان ساخت. بدین منظور در این پژوهش تلاش شده است تا با واکاوی نگرش‌ها و نظرات دانش‌آموزان به عنوان مخاطبان اصلی آموزش، پیشنهاداتی اثربخش برای بهبود فرایند برنامه‌ریزی آموزشی در مدارس ارائه گردد. همچنین بر اساس رضایت‌مندی دانش‌آموزان نسبت به آموزش مجازی در سامانه شاد، عوامل اثربخش بر ارتقاء یادگیری مشخص خواهد شد. از آنجایی که مقطع متوسطه اول از جمله مقاطع حساس و مهم آموزشی به شمار می‌رود، لذا این پژوهش به دنبال بررسی میزان اثربخشی آموزش مجازی در سامانه شاد بر عملکرد دانش‌آموزان مقطع متوسطه اول شهرستان قروه می‌باشد. بدین منظور با بررسی تمام جوانب، لازم است دانش‌آموزان، معلمان که به طور ویژه با این برنامه سروکار دارند مورد سوال واقع شوند و با بهره‌گیری از نظرات آنها به نتایج مطلوب در این زمینه دست یافت. هدف از انجام این پروژه واکاوی این موضوع است که در دوران کرونا، آموزش مجازی در سامانه شاد به چه صورت انجام شده است و دانش‌آموزان با توجه به اینکه در خانواده‌هایی با سطح فرهنگی و اقتصادی متفاوت زندگی می‌کنند، اثربخشی شاد بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان به چه میزان بوده است و در نهایت با ارائه نظرات پیشنهادی و

اصلاحی، کیفیت آموزش و یادگیری در سامانه شاد بهبود یابد. ذیل هدف اصلی پژوهش حاضر، پرسش‌های ذیل مطرح می‌شود: دانش‌آموزان و مدرسان چه روایتی از چگونگی کارکرد زیرساخت‌های اینترنت در منطقه‌ی خود و برخورداری از امکاناتی نظیر گوشی هوشمند دارند؟ دانش‌آموزان و مدرسان چه دیدگاهی پیرامون کار گروهی به میانجی استفاده از آموزش مجازی در دوران همه‌گیری دارند؟ دانش‌آموزان و مدرسان، علاقمندی خود را به شیوه‌های جدید آموزش و یادگیری مجازی در این سامانه چگونه ابراز می‌کنند؟

روش شناسی پژوهش

این پژوهش در دسته تحقیقات کیفی و به صورت پدیدارشناسانه صورت گرفته است. هدف اصلی پژوهش پدیدارشناسی عبارت است از توصیف صریح و شناسایی پدیده‌ها به نحوی که در وضعیتی خاص از سمت افراد درک می‌شود و به فهم بهتر ماهیت تجربه‌های زیسته کمک می‌کند. اگرچه توجه به بازنگری تجاربی که بدیهی انگاشته می‌شود مهم است اما هدف اصلی آن توجه و پدیدار ساختن معناها و مفاهیم جدیدی است که مورد غفلت واقع شده‌اند. لذا محقق با احصا نظرات افرادی که مورد مطالعه قرار گرفته‌اند، در جستجوی کشف لایه‌هایی عمیق از معنا آنطور که توسط افراد مورد پژوهش، تجربه و ادراک شده است به کنکاش می‌پردازد. در این پژوهش افرادی که به طور مستقیم با شبکه شاد در ارتباط بوده‌اند، مورد مصاحبه قرار گرفته‌اند. هر کدام از آنها در دوران اپیدمی کرونا در شبکه آموزشی شاد یا به عنوان دانش‌آموز و یا معلم، عضو این رسانه آموزشی بوده و تجارب آنها کاملاً واقعی و حاصل دو سال تحصیل و استفاده از این سامانه می‌باشد. جامعه آماری این پژوهش را دانش‌آموزان و معلمان دبیرستان‌های نمونه دولتی و شاهد شهرستان قروه در دوره متوسطه اول می‌باشد که در ایام آموزش غیرحضوری در شبکه آموزشی دانش‌آموزان (شاد) فعالیت داشتند. در پژوهش حاضر از تعداد 25 افراد مرتبط با موضوع که دارای اطلاعات خوبی بودند انتخاب شدند. از آنجا که در پژوهش‌های کیفی، مصاحبه‌ها تا جایی ادامه می‌یابد که دیگر اطلاعات جدیدی به محقق اضافه نکند و به اصطلاح محقق با تکرار الگوهای داده‌ای با اشباع نظری داده‌ها مواجه شود. لذا تعداد 25 مورد در این پژوهش مورد مصاحبه قرار گرفتند که از این تعداد 8 نفر معلم و 17 نفر دانش‌آموز (شامل 8 دانش‌آموز ساکن شهر و 9 دانش‌آموز ساکن روستا) می‌باشند. معیارهای شرکت در مصاحبه برای دانش‌آموزان عبارت از تحصیل در مقطع تحصیلی متوسطه اول در سال تحصیلی 1401-1400، تحصیل در یکی از پایه‌های هفتم، هشتم و نهم و عضویت در شبکه آموزشی دانش‌آموزان (شاد) می‌باشد. همچنین معیارهای انتخاب معلمان برای شرکت در مصاحبه عبارت از شاغل رسمی بودن در دوره متوسطه اول، داشتن ابلاغ تدریس تمام وقت در سال تحصیلی 1401-1400 و عضویت در شبکه آموزشی دانش‌آموزان (شاد) می‌باشد. ابزار پژوهش حاضر، مصاحبه عمیق و نیمه‌ساختاریافته می‌باشد که با هدف شناخت اثربخشی شبکه شاد بر عملکرد دانش‌آموزان در دوران کرونا صورت گرفته است. برای سنجش روایی پژوهش، محتوای سوالات مصاحبه از نظر میزان دقت در سنجش اطلاعات و سازگاری با اهداف پژوهش مورد سنجش قرار گرفت و برای اطمینان بیشتر از این موضوع نیز با تعدادی اساتید آشنا و متخصص در حوزه‌ی پژوهش حاضر نیز هم‌فکری به عمل آمد و طی چندین نوبت پرسش‌های طرح شده مورد اصلاح و بازنگری قرار گرفت. پایایی این پژوهش نیز در برهه‌های مختلف زمانی با استفاده از همان جامعه‌ی آماری و دستیابی به اطلاعات با اندکی تفاوت نیز مورد سنجش قرار گرفت که به عنوان نمونه می‌توان به روش بازآزمایی برای سنجش بیشتر پایایی اشاره کرد که طی آن، مصاحبه‌ی مورد نظر در دو نوبت مختلف از همان جامعه‌ی مورد نظر به عمل آمد که با اختلاف اندکی در این خصوص نیز مواجه شدیم.

اطلاعات جمعیت‌شناختی مصاحبه‌شونده‌ها:

جدول (1): لیست و مشخصات دانش‌آموزان شرکت‌کننده در مصاحبه

کد دانش‌آموز	نام مدرسه	پایه تحصیلی	روستا/ شهر	شغل پدر	تحصیلات پدر	شغل مادر	تحصیلات مادر	محل زندگی
1	نمونه	هفتم	روستا	دهیار	دیپلم	خانه‌دار	بی‌سواد	روستای میهم سفلی فاصله ۵ کیلومتری شهر قروه
2	نمونه	هفتم	روستا	دامدار	فوق دیپلم	خانه‌دار	اول راهنمایی	روستای جعفر حسن خان ۳۵ کیلومتری شهر قروه

3	نمونه	هفتم	روستا	کارگر	سیکل	خانه‌دار	بی‌سواد	روستای صندوق آباد ۲۵ کیلومتری شهر قروه
4	نمونه	هشتم	روستا	کشاورز	دیپلم	خانه‌دار	اول راهنمایی	روستای کنگره ۳۲ کیلومتری شهر قروه
5	نمونه	هشتم	روستا	دهیار	دیپلم	خانه‌دار	بی‌سواد	روستای پر پیشه ۳۰ کیلومتری شهر قروه
6	نمونه	هشتم	روستا	کشاورز	دیپلم	خانه‌دار	اول راهنمایی	روستای قصلان 6 کیلومتری شهر قروه
7	نمونه	نهم	روستا	کارمند بانک	فوق دیپلم	خانه‌دار	سوم راهنمایی	سوتپه 40 کیلومتری شهر قروه
8	نمونه	نهم	روستا	دهیار	دیپلم	خانه‌دار	اول راهنمایی	مشیرآباد اوریه-15 کیلومتری شهر قروه
9	نمونه	نهم	روستا	پخش غذای دام	سیکل	خانه‌دار	دیپلم	مظفرآباد 10 کیلومتری شهر قروه
10	نمونه	هفتم	شهر	مشاور املاک	دیپلم	خانه‌دار	لیسانس	شهر قروه
11	نمونه	هفتم	شهر	کارمند فرمانداری	فوق لیسانس	خانه‌دار	دیپلم	شهر قروه
12	نمونه	هفتم	شهر	معلم	لیسانس	معلم	لیسانس	شهر قروه
13	نمونه	هشتم	شهر	مغازه دار	دیپلم	کارمند بهزیستی	دیپلم	شهر قروه
14	شاهد	هشتم	شهر	ابزار فروش	سیکل	خانه دار	دیپلم	شهر قروه
15	شاهد	نهم	شهر	بازنشسته نظامی	فوق دیپلم	معلم	لیسانس	شهر قروه
16	شاهد	نهم	شهر	مدیر مدرسه	فوق لیسانس	خانه دار	لیسانس	شهر قروه
17	شاهد	نهم	شهر	استاد دانشگاه	دکتری	معلم	لیسانس	شهر قروه

جدول (2): لیست و مشخصات معلمان شرکت‌کننده در مصاحبه

کدمعلم	سابقه تدریس	میزان تحصیلات	رشته تخصصی	محل خدمت
1	19 سال	لیسانس	مطالعات اجتماعی	مدرسه نمونه دولتی

2	22 سال	لیسانس	دینی و قرآن	مدرسه نمونه دولتی
3	18 سال	لیسانس	علوم تجربی	مدرسه نمونه دولتی
4	19 سال	لیسانس	روان‌شناسی	مدرسه نمونه دولتی
5	9 سال	لیسانس	زبان انگلیسی	مدرسه شاهد
6	21 سال	لیسانس	ریاضی	مدرسه شاهد
7	29 سال	لیسانس	ادبیات فارسی	مدرسه شاهد
8	25 سال	لیسانس	امور تربیتی	مدرسه شاهد

یافته‌ها

مصاحبه‌های ضبط شده و یادداشت‌های میدانی پس از پیاده‌سازی از طریق تبدیل آن به متون نوشتاری، مورد بازبینی مجدد قرار گرفت. سپس با مرور داده‌ها یک دید کلی نسبت به اطلاعات گردآوری شده حاصل شد. در مرحله بعدی، عبارات مهم که با سوالات و اهداف پژوهش در ارتباط بودند به صورت جمله به جمله، استخراج شدند. نتیجه این مرحله، دسته‌بندی 41 مقوله‌ی محوری ذیل 11 مقوله‌ی کلیدی فرموله‌شده به شرح جدول ذیل بود.

جدول (3): مقولات کلیدی، محوری و مفاهیم تجربی

ردیف	مقوله کلیدی	مقولات محوری	مفاهیم تجربی
1	ضعف ساختار اینترنتی و عدم دسترسی به گوشی هوشمند	پایین بودن سرعت اینترنت	دور دست بودن بعضی از روستا که منجر به آنتن دهی ضعیف شده و یا گاهی کاملاً فاقد آنتن دهی است / پایین بودن بیش از حد سرعت اینترنت که قابلیت پخش فیلم را از بین می‌برد / خرابی دکل‌های مخابرات در اثر ریزش باران و برف و گاه نیز وزش باد / قطع شدن برق سراسری در مواقعی، سبب از کار افتادن دکل‌های مخابرات شده و به دنبال آن، اینترنت نیز فوراً قطع می‌شود / هزینه بالای خرید گوشی‌های هوشمند که گاهی در برخی خانواده‌ها فقط می‌توان به یک گوشی هوشمند دسترسی داشت / ناتوانی بسیاری از خانواده در تامین هزینه لازم برای خرید رایانه یا لپ‌تاپ.
		نداشتن سرویس اینترنت و آنتن دهی بسیار ضعیف در روستا	
		قطع و وصل شدن اینترنت در پخش زنده	
		قطع شدن برق و ایجاد مشکل ارتباطی	
		نداشتن گوشی شخصی و استفاده مشترک از گوشی سایر اعضای خانواده و بروز چالش	
2	کاهش کار گروهی و تعاملات اجتماعی	عدم تعاملات صمیمانه و دوستانه	از بین رفتن دیدارهای چهره به چهره با دانش‌آموزان و همچنین بی‌خبری از احوال و وضعیت آنها از نزدیک / کاهش صمیمیت و ارتباط نزدیک معلمان با دانش‌آموزان / از بین رفتن روح جمعی فعالیت‌های آموزشی و گرایش فزاینده به انجام این امور به صورت فردی / تعطیل شدن کارهای گروهی و انجام مشترک فعالیت‌های کلاسی.
		عدم ارتباط مستقیم با معلم و همکلاسی‌ها	
		کاهش روحیه جمعی و همبستگی میان دانش‌آموزان	
		مشکل در انجام کار گروهی در شاد به دلیل عدم دسترسی به یکدیگر	
3	افت تحصیلی دانش‌آموزان	غیبت در کلاس‌ها و عدم بهره‌مندی از آموزش	مشکلات ناشی قطعی و مریض شاگردان و غیبت‌های گاه و بیگاه آنان از محیط آموزشی / طاقت‌فرسا بودن محیط مجازی یادگیری و از بین بردن خلاقیت تدریس و دلزده شدن شاگردان
		کسالت بار بودن آموزش و ایجاد تبلی در دانش‌آموز	

		کم شدن انگیزه و بی‌علاقگی به درس	به مرور زمان / کاهش انگیزه شاگردان برای حضور مشتاقانه بر سر کلاس‌های مجازی و میل به یادگیری از این طریق.
4	زمینه ساز تغییر در نگرش آموزشی و پژوهشی	بهره‌مندی از محتواهای مختلف علمی و آموزشی به اشتراک‌گذاشته شده	تجربه‌ی فضای جدید آموزشی و استفاده از تکنولوژی برای نخستین بار در امر آموزش و آموزش‌دهی / افزایش قابلیت بارگزاری محتواهای آموزشی به روز با استفاده از تصاویر متحرک و فیلم‌های آموزشی که پیش‌تر در کلاس به سبب خلاء امکانات آموزشی جدید، قابلیت بارگزاری و اشتراک آنها نبود / قابلیت استفاده از شبکه‌های اجتماعی مفید و برنامه‌های اینترنتی مفید برای ارتقا قابلیت آموزشی شاگردان.
		استفاده از محتواهای آموزشی مفید در زمینه‌های مختلف پژوهشی	
		شناسایی و معرفی کانال‌ها و شبکه‌های مختلف علمی و پژوهشی	
5	تنزل نظارت دبیران و عدم ارزشیابی واقعی دانش‌آموزان	کاهش نظارت دبیر بر فرایند یادگیری دانش‌آموزان	یادگیری به دور از نظارت و نگاه مستقیم معلم و بی‌اطلاعی از مراحل مختلف ارایه دروس / تخلف گاه و بیگاه برخی دانش‌آموزان همچون تقلب در هنگام امتحان یا به جای خود قرار دادن فردی دیگر برای شرکت در امتحان مجازی / ارزشیابی با انواع شبهه‌های رایج همچون مشکوک شدن به دانش‌آموز مبنی بر اینکه از راهنمایی و هدایت همزمان فردی دیگر در هنگام امتحان بهره‌مند می‌شود.
		کاهش نظارت دبیر بر حضور مستمر دانش‌آموز در کلاس	
		تقلب کردن دانش‌آموزان در شاد	
		عدم ارزشیابی واقعی در شاد	
6	کاهش اعتماد و همبستگی اجتماعی	عدم اعتماد معلم به انجام تکالیف توسط خود دانش‌آموز	نبود هیچ‌گونه اعتماد یا اطمینانی به دانش‌آموز برای انجام تکالیف و ظن اینکه تکالیف را به کسی دیگر برای انجام سپرده است / کاهش اعتماد معلمان و مدرسان به دانش‌آموزان در خصوص اینکه آیا مطالب را دانش‌آموز فرا گرفته است یا خیر، و اینکه آیا خودش تکالیف را انجام داده یا کسی دیگر برای او انجام داده است / بی‌اعتمادی والدین به فراگیری مطالب توسط دانش‌آموزان
		کم‌رنگ شدن حس اعتماد و همبستگی میان دانش‌آموزان به دلیل نداشتن ارتباط فیزیکی	
		عدم اعتماد والدین به فرزندان هنگام استفاده از فضای مجازی	
7	ایجاد آسیب‌های جسمی - روحی - رفتاری	احساس تنهایی و ایجاد افسردگی شدید در برخی دانش‌آموزان	تنهایی مفرط و بی‌حوصلگی ناشی از این تنهایی / ایجاد وابستگی فزاینده به گوشی هوشمند و فضای مجازی و از زیر کار در رفتن دانش‌آموزان به بهانه‌ی کلاس مجازی و مشغولیت خود به شبکه‌های دیگر اجتماعی / استرس فزاینده دانش‌آموزان و چندین و چند مشکل بعدی دیگر / کاهش احترام و نزاکت کلامی و رفتاری در استفاده از فضای مجازی در بین دانش‌آموزان
		وابستگی به گوشی موبایل و اعتیاد به فضای مجازی	
		داشتن استرس و اضطراب و ابتلا به مشکلات قلبی و تنفسی	
		تنزل حرمت‌ها و هنجارهای مربوط به رابطه معلم و دانش‌آموزی	
8	افزایش خلاقیت و مهارت	افزایش مهارت استفاده از فناوری اطلاعات توسط دانش‌آموز	بالا رفتن توانایی سخت‌افزاری و نرم‌افزاری دانش‌آموزان و حتی مدرسان در استفاده بهینه از سامانه‌های آموزشی به‌روز در مواقع اضطراری / تولد روشی جدید در آموزش برای نخستین مرتبه و ایجاد تغییرات شگرف در فرایند آموزش / استفاده از محتوای الکترونیک و پویانمایی در فرایند آموزشی برای نخستین بار
		استفاده از شیوه‌های مبتکرانه و خلاقانه در انجام تکالیف	
		ارتقاء مهارت‌های فناورانه معلمان	
		تولید محتواهای درسی خلاقانه	
9	عدم فرهنگ‌سازی مناسب در استفاده از فضای مجازی	عدم نظارت و کنترل برخی والدین بر فرزندان به دلیل ناآگاهی از مشکلات فضای مجازی	فضای مجازی و استفاده از شبکه‌های اجتماعی با توجه به وضعیت سواد مجازی والدین، فرصت رشد را از دانش‌آموز در پاره‌ای مواقع

		بروز مشکلات رفتاری برخی دانش آموزان به دلیل مراجعه به سایت های غیراخلاقی	می گیرد / گاهاً فرصت برای انجام رفتارهای غیرهنجاری از سوی دانش آموزان و سرک کشیدن در شبکه های مجازی غیرمجاز نیز فراهم می شود / فناوری و تکنولوژی بدون دریافت فرهنگ استفاده صحیح از آن نیز مشکلات زیادی به همراه دارد.
		فراهم بودن امکان عضویت در برخی گروه ها و کانال های نامناسب شبکه های اجتماعی	
		عدم آموزش قبلی به دانش آموزان در راستای فرهنگ استفاده از شاد	
10	تقویت خوداتکایی و افزایش حس مسئولیت پذیری	ایجاد استقلال در یادگیری دانش آموزان به دلیل جدایی زمان و مکان	خودکفایی و خودمحموری دانش آموز در یادگیری و ارایه مطالب آموزشی یادگرفته شده / تقویت توان دانش آموز مبنی بر پذیرش مسئولیت و بار ناشی از فرایند آموزش و امتحان به صورت یک-طرفه / تقویت این توانمندی در دانش آموز مبنی بر اینکه صرفاً خودش می تواند یاد بگیرد و ادامه دهد.
		افزایش مسئولیت پذیری فردی در کسب علم و دانش	
		ایجاد روحیه خودهدایتی و خودنظارتی	
11	استفاده از شبکه شاد بعنوان مکمل آموزشی	به منظور ارسال نمونه سوالات و فیلم های کمک آموزشی	شبکه شاد در کنار آموزش واقعی و چهره به چهره می تواند تاثیرگذاری بیشتری به همراه داشته باشد / شبکه شاد برای ارایه مباحث تکمیلی که در کلاس فرصتی برای ارایه آنها باقی نمانده است بهتر است / فایل های دریافت شده در سامانه ی شاد قابلیت چندین بار دیدن و گوش دادن را دارد.
		به منظور استفاده در مباحث تکمیلی و مطرح نشده در کلاس	
		به منظور ارائه تمرین و رفع اشکال دروس توسط معلم	
		به منظور چندین بار گوش دادن و دیدن و مرور فایل های آموزشی	

در مرحله ی بعد، مقولات کلیدی، محوری و مفاهیم تجربی که در جدول فوق به آنها اشاره شد، به صورت نمودار ارایه شده و برای هم مقوله ی کلیدی، نقل قول هایی از مصاحبه شونده ها ذکر می شود.

ضعف زیرساخت اینترنت و نداشتن گوشی هوشمند

با تحلیل عمیق دیدگاه های مصاحبه شندگان اعم از دانش آموزان شهر و روستا، بیشترین دلیل نارضایتی از شبکه شاد "ضعف ساختار اینترنتی و عدم دسترسی به گوشی هوشمند" عنوان شده است. مخصوصاً دانش آموزان روستایی مهم ترین چالش خود در استفاده از شبکه شاد را نداشتن سرویس اینترنت و آنتن دهی بسیار ضعیف مطرح کردند که مشکلات زیادی برای حضور در کلاس برای آنها ایجاد کرده است.

نمودار 1. ضعف ساختار اینترنتی و عدم دسترسی به گوشی هوشمند در شبکه شاد

دانش آموز کد 2 در این ارتباط ابراز می کند: "خیلی مشکل داشتیم. روستامون اصلاً اینترنت نداشت یا باید می رفتیم بالای پشت بوم یا می رفتیم بالای کوه که پنج کیلومتر از خونه خودمون فاصله داشت که باید با ماشین می رفتیم و یا پیاده که خیلی طولانی می شد. من بیشتر می رفتم روی پشت بام."

بقیه دانش آموزان روستایی (کد 1 تا 9) نیز از مشکلات مشابه و نداشتن اینترنت و عدم حضور در کلاسها صحبت کرده اند. حتی روستاهایی که فاصله نزدیک تری با شهر قروه داشتند نیز همین مشکلات را داشتند. مثلاً دانش آموز کد 1 که در فاصله پنج کیلومتری شهر قروه قرار دارد می گوید: "سرعت اینترنت افتضاح بود یعنی واقعا خیلی بد بود. کلاً روستا آنتن نمی داد که ما خودمون بسته اینترنت تهیه کنیم، مودم و وای فای هم خیلی سرعتش پایین بود."

علاوه بر کند بودن سرعت اینترنت، بیشترین مشکل، نداشتن گوشی شخصی و استفاده از گوشی مشترک با یکی از اعضای خانواده مطرح شده است که مشکلات و تنش هایی میان دانش آموزان و اعضای خانواده ایجاد کرده است. دانش آموز کد 4 در این ارتباط می گوید: "از گوشی مادرم استفاده می کردم و مشکل ایجاد می کرد چون ما گوشیمون مشترک بود بعضی وقتها هم خودم هم مادرم بهش نیاز داشتیم." سایر دانش آموزان نیز همین مشکل را به شکل های مختلف مطرح کرده اند و غیر از دانش آموزان کدهای 7 و 8 و 11 که گوشی شخصی داشتند بقیه دانش آموزان اعم از شهر و روستا از گوشی مشترک استفاده کرده اند.

کاهش کار گروهی و تعاملات اجتماعی

همه دانش آموزان از اینکه در آموزش غیرحضوری نمی توانستند همکلاسی ها و معلم خود را ببینند و با آنها ارتباط مستقیم داشته باشند ابراز ناراحتی کرده اند. هم دانش آموزان و هم معلمان به اتفاق از "کاهش کار گروهی و تعاملات اجتماعی در شاد" گفته اند و اینکه در سامانه شاد قابلیت تشکیل گروه وجود ندارد و اگر هم کار گروهی برای دانش آموزان در نظر گرفته شود با مشکل بسیار مواجه خواهند شد.

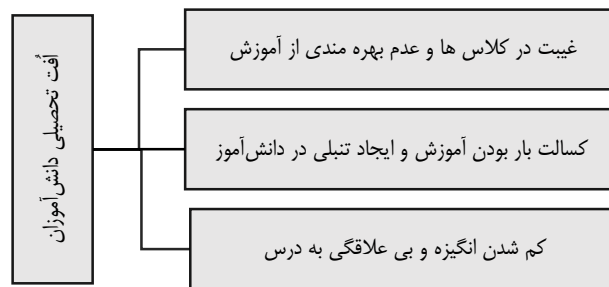
نمودار 2. کاهش کار گروهی و تعاملات اجتماعی در شبکه شاد

در این ارتباط دانش آموز کد 10 در ارتباط با انجام کار گروهی در شاد می گوید: "تو شاد اصلاً نمیشد گروه بزنیم ولی تو برنامه های دیگه چرا. مثلاً با دوستانم برای کنفرانس های گروهی با همدیگه برنامه میچیدیم و ارائه میدادیم ولی کار گروهی خیلی بهتره چون گروهی یک جا تمرین می کنیم کارها رو تقسیم میکنیم بین همدیگه".

در این ارتباط دانش آموز کد 3 می گوید: "من تو دوره ابتدایی رابطه خیلی بهتری با دوستانم داشتم یعنی دوستانم رو از نزدیک میدیدم، می شناختمشون که خیلی بهتر می تونستم باهاشون باشم ولی چون تو شاد بودیم من از دور باهاشون حرف می زدم و من خیلی شناخت آنچنانی نداشتم".

اُفت تحصیلی دانش آموزان

نداشتن اینترنت که مهم ترین مشکل دانش آموزان روستایی مطرح شده است باعث غیبت و عدم حضور در کلاسها برای آنها شده است این مشکل توسط دانش آموزان کد (1 تا 9) با درجه شدت متفاوت مطرح شده است و بعنوان مهم ترین عامل "اُفت تحصیلی دانش آموزان" مطرح شده است.

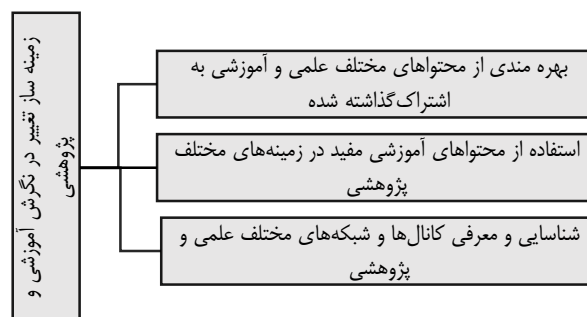

نمودار 3. افت تحصیلی دانش آموزان در شبکه شاد

دانش آموز کد 8 می‌گوید: "گوشی شخصی داشتم و در هر ساعت از شبانه روز گوشی در اختیارم بود ولی اینترنت نداشتم که باعث شد من در کلاس هفتم کلاً نتونم پیام تو شاد و روزهای عادی تو کلاس حضور داشته باشم و درس رو نصفه رها کردم". دانش آموز کد 5 می‌گوید: "نت کلاً نداشتم و دیگه شاد که هیچی کلاً قطع بود. دو سه ماه اول که غیر حضوری شد کلاً شاد نداشتم و بعضی وقت‌ها از رو تلویزیون میخوندم. نصف هشتم هم کلاً نت نبود. درس‌هام خیلی ضعیف شد". سایر دانش آموزان نیز از اشکالات شاد که باعث افت تحصیلی می‌شود را کاهش انگیزه و ایجاد تنبلی می‌دانند. دانش آموز کد 10 می‌گوید: "شاد باعث تنبلی آدم میشه". معلم کد 2 می‌گوید: "از وقتی آموزش بصورت مجازی شد، دانش آموزا نسبت به درس دلسرد شدن، خیلی وقت‌ها دنبال سرگرمی‌های دیگه بودن، اعلام حضور می‌کردن ولی تو خیابون‌ها بودن، حاضری می‌زدن ولی توی مسافرت و یا مهمونی بودن. نتیجه‌ش هم میشد نمره پایین و ضعیف شدن بچه‌ها تو درس‌ها".

زمینه‌ساز تغییر در نگرش آموزشی و پژوهشی

یکی از موارد مثبت عنوان شده که هم معلمان و هم دانش آموزان بعنوان اولین تجربه در خصوص استفاده از آموزش مجازی اتفاق نظر داشتند مواردی بود که می‌تواند "زمینه‌ساز تغییر در نگرش آموزشی و پژوهشی" شود.

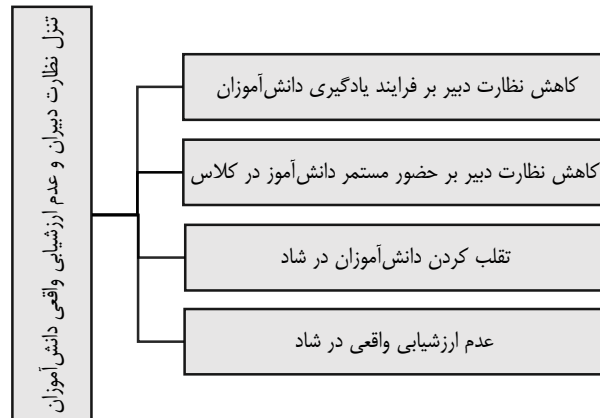
نمودار 4. زمینه‌ساز تغییر در نگرش آموزشی و پژوهشی

معلم با کد 5 از اشتراک‌گذاری فایل‌های آموزشی می‌گوید: "تو فضای شاد اگه به موقع تصویری یا کلیپ کوتاهی انیمیشنی می‌خواستی دانش آموزان سریع می‌رفتن سرچ می‌کردن می‌آوردن داخل گروه برای دیگران به اشتراک می‌ذاشتن ولی تو فضای حضوری مدرسه ممکنه مجبور بشن تو زمان دیگه‌ای اون رو انجام بدن و چه بسا فرصتی هم برای ارائه و استفاده دیگران وجود نداشته باشه".

معلم با کد 3 در مورد استفاده از شبکه‌ها و کانال‌های علمی با محتواهای آموزشی مفید در زمینه‌های مختلف پژوهشی می‌گوید: "ما تو شاد بهترین مطالب رو می‌فرستادیم حتی بیشتر از اون چیزایی که تو کلاس می‌گفتیم. مطالب خوب و مفید. حتی از اساتید دیگه هم استفاده می‌کردیم. اگر دانش آموزانی استفاده می‌کردن حتی بهتر از کلاس حضوری بود. چون ما در شاد وقت‌مون زیاد بود و از منابع مختلف جمع‌آوری مطالب می‌کردیم و برایشون می‌فرستادیم".

تنزل نظارت دبیران و عدم ارزشیابی واقعی دانش آموزان

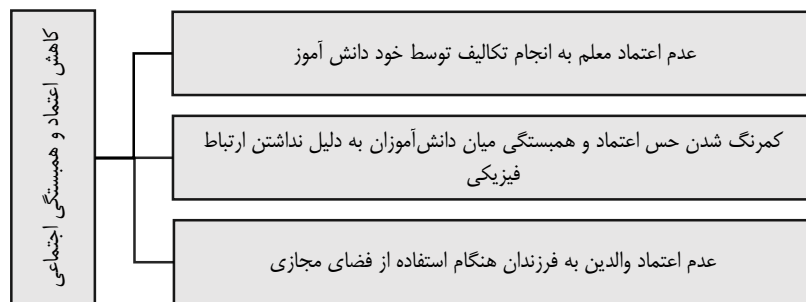
از دیگر مفاهیم استخراج شده در خصوص شبکه شاد بعنوان یکی از اشکالات مهم در بحث آموزشی، "تنزل نظارت دبیران و عدم ارزشیابی واقعی دانش آموزان" می باشد.

نمودار 5. تنزل نظارت دبیران و عدم ارزشیابی واقعی دانش آموزان

معلم با کد 7 در ارتباط با تقلب دانش آموزان و عدم ارزشیابی صحیح می گوید: "سوالیات امتحان رو که برای دانش آموزان در شاد می فرستادیم جوابی که بچه ها می دادن همهش کپی بود از روی کتاب. تقلب می کردن از روی کتاب و بیست می گرفتن. بچه ها بعضی وقتها هم جوابهاشون رو برای همدیگه می فرستادن و حتی یادشون می رفت اسم رو عوض کنن و همون برگه دوستشون عکس می گرفتن و برامون می فرستادن. معلم با کد 2 می گوید: "اشکال اصلی شاد اینه که حضور واقعی بچه ها حس نمیشه که مثلاً بچه میاد اعلام حضور میکنه ولی معلم خبر نداره حالا که آنلاینه گوشی رو گوشه ای گذاشته و مشغول کار دیگه ای شده یا واقعاً حضور داره و از فضای کلاس استفاده می کنه". کاهش اعتماد و همبستگی اجتماعی

یکی از اشکالات مهم مطرح شده در مصاحبه ها در ارتباط با آموزش در شبکه شاد "کاهش اعتماد و همبستگی اجتماعی" می باشد که به دلیل نداشتن ارتباط مستقیم و چهره به چهره ایجاد شده است.

نمودار 6. کاهش اعتماد و همبستگی اجتماعی

دانش آموز کد 16 در خصوص کمرنگ شدن حس اعتماد میان دانش آموزان می گوید: "ما چون تو فضای شاد بودیم و با بقیه بچه ها ارتباط مستقیم نداشتیم دیگه مکالمه و حرف زدن تو جمع یادمون رفته بود". معلم با کد 7 می گوید: "وقتی آموزش حضوری نیست و نمی تونی بچه ها رو ببینی وقتی بهشون تکلیفی میدی که انجام بدن بعضی وقتها واقعاً مطمئن نیستی خودش انجام داده باشه. چون بعضی از بچه ها هستن که سوء استفاده می کنن و به نوعی این کار رو زرنگی می دونن و میدن سایرین براشون کاراشون رو انجام بدن". ایجاد آسیب های جسمی - روحی - رفتاری

بر طبق مصاحبات انجام شده، یکی از مشکلات عنوان شده در بحث آموزشی در شبکه شاد در مصاحبات انجام شده در ارتباط با ابعاد جسمانی و روانی دانش‌آموزان می‌باشد و باعث "ایجاد آسیب‌های جسمی - روحی - رفتاری" در آنها شده است.

نمودار 7. ایجاد آسیب‌های جسمی - روحی - رفتاری

اکثر معلمان از تنزل حرمت‌ها و هنجارهای مربوط به رابطه معلم و دانش‌آموزی به دلیل عدم رابطه مستقیم به عنوان یکی از چالش‌های موجود در آموزش غیر حضوری یاد کرده‌اند. معلم با کد 1 در ارتباط با مشکلات ندیدن تصویر معلم و عدم شناخت او می‌گوید: "دیگه رابطه معلم و دانش‌آموزی داشت از بین می‌فت دانش‌آموزا چون معلم رو نمی‌دیدن علاوه بر اینکه هیچ تصویر ذهنی از اون نداشتن خیلی راحت هر چی دلشون میخواست میگفتن در واقع اقتدار معلم کم شده بود و ابزار قدرتش که میتونه گاهی با یه اخم ناراحتی خودش رو برسونه وجود نداشت". دانش‌آموز کد 6 از مشکل خود می‌گوید: "وقتی مدارس تو شاد برگزار شد رو من خیلی تاثیر گذاشت و من استرس داشتم چون موقع برگزاری کلاس‌های شاد، اینترنت قطع می‌شد و من استرس داشتم که نتونم تو کلاس حاضری بزنم".

از مشکلات دیگری که از نظر روحی و روانی دانش‌آموزان پیدا کرده بودند افسردگی شدید برخی از آنها بود که در این ارتباط مشاور مدرسه با کد 3 بیان می‌کند: من در طول دوران کرونا خیلی بیشتر از زمانی که مدارس حضوری بود سرم شلوغ بود در مرکز مشاوره مشغول امور مربوط به دانش‌آموزانی بودم که دچار مشکلات شدید شده بودند. اکثر مراجعات به دلیل داشتن استرس و اضطراب بود و تعدادی هم به دلیل افسردگی که گاهی مجبور می‌شدم آنها را به روانشناس و حتی روانپزشک برای تجویز دارو معرفی کنم".

افزایش خلاقیت و مهارت

با تمام مشکلاتی که در مصاحبه‌ها برای شبکه شاد عنوان شده است، یکی از قابلیت‌های اساسی در استفاده از این شبکه آموزشی، "افزایش خلاقیت و مهارت" است که در استفاده از شیوه‌های مبتکرانه و خلاقانه برای تولید محتوا و ارتقاء مهارت‌های فناورانه عنوان شده است.

نمودار 8. افزایش خلاقیت و مهارت

دانش آموز کد 12 در این زمینه می‌گوید: "من قبلاً کار با لپ تاپ بلد نبودم و از قابلیت‌های موبایلیم نمیتونستم استفاده کنم. من هزار روش فیلم گرفتن و کار با کامپیوتر یاد گرفتم. مثلاً به مسئله رو با کلیپ درست کردن توضیح دادن و یا اینکه چطوری عکس‌ها را بهم بچسبونم یا ویرایش درست کنم و ..."

معلم با کد 6 می‌گوید: "مزایایی که شاد داشت این بود که دانش آموزان در فضای مجازی با نحوه کارکرد گوشی همراه استفاده از تکنولوژی آموزشی آشنا می‌شدند اونجا میتونستیم آزمون‌های آنلاین به صورت کوئیز و کوتاه پاسخ بذاریم که اونجا پاسخ می‌دادن بهش اتفاقاً لذت می‌بردن از این کار. من خیلی بازخوردهای مثبتی رو می‌دیدم مثلاً سوالاتی را به صورت چهار گزینه ای و نظرسنجی ارسال میکردم بچه هایی که جواب درست رو میدادن خیلی ذوق می‌کردن مثلاً اینکه من از 10 تا سوال 8 تا رو درست جواب دادم و خیلی خوشحال می‌شدن!"

عدم فرهنگ سازی مناسب در استفاده از فضای مجازی

یکی از مشکلات عمده عنوان شده در آموزش غیرحضوری که به دلیل دسترسی دانش آموزان به فضای مجازی ایجاد شده است مربوط به "عدم فرهنگ سازی مناسب در استفاده از فضای مجازی" می‌باشد.

نمودار 9. عدم فرهنگ سازی مناسب در استفاده از فضای مجازی

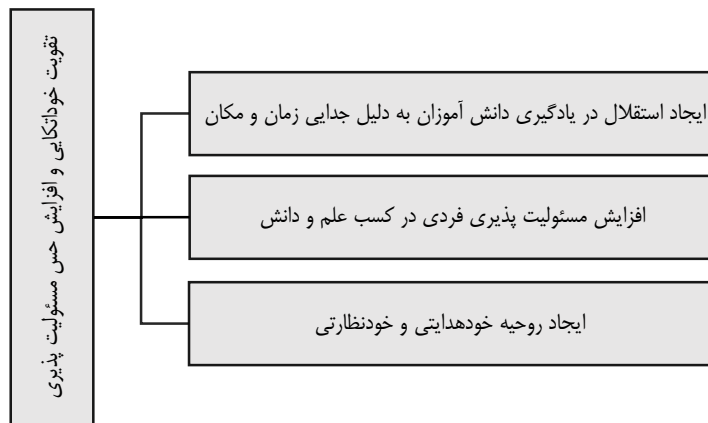
معلم با کد 4 می‌گوید: "بچه‌ها تو فضای مجازی با صد تا کانال و گروه مختلط دختر و پسر آشنا شدن و حتی عضو شدن که کلی مشکل رفتاری براشون ایجاد کرده و با مشکلات اخلاقی و ارتباط با جنس مخالف و خیلی مسائل دیگه روبرو شدن خیلی از خانواده‌ها که سواد زیادی ندارن هیچ نظارتی رو کار بچه هاشون تو فضای مجازی نداشتن و بچه هاشون به بهانه درس و تکلیف وارد فضاهای غیراخلاقی شدن که هنوز هم اثرش رو دانش آموزان هست"

معلم با کد 8 می‌گوید: "متأسفانه ورود به این فضا خیلی ناگهانی بود و دانش آموزان و خانواده‌ها هیچگونه آموزش قبلی درباره اینکه چطور از فضای مجازی برای آموزش استفاده کنند ندیده بودن. ما قبلاً در جلسات آموزش خانواده در مورد خیلی از آسیب‌هایی که یک نوجوان میتونه در جامعه مواجه بشه صحبت می‌کردیم ولی بحث شبکه شاد به حدی ناگهانی و یکدفعه شد و بیماری کرونا هم به اندازه ای همه گیر شد که دیگه فرصتی برای آگاه سازی خانواده‌ها برامون نداشت برای همین خیلی از دانش آموزان ما در مشکلات ناشی از فضای مجازی گرفتار شدن و شاید تا سالها نشه این معضل رو حل کرد."

تقویت خوداتکایی و افزایش حس مسئولیت پذیری

از مواردی که مصاحبه‌شوندگان اعم از دانش آموزان شهر و روستا اذعان داشتند که در آموزش غیرحضوری آن را کسب کرده‌اند "تقویت خوداتکایی و افزایش حس مسئولیت‌پذیری" است.

نمودار 10. تقویت خودتکایی و افزایش حس مسئولیت پذیری

دانش آموز کد 17 می گوید: "وقتی تو شبکه شاد درس میخوانی دیگه چون میدونی معلمی نیست که اگه اشتباه کنی و یا چیزی رو اشتباه بنویسی بهت تذکر بده خودت مجبوری بشینی و دقت کنی تا همه مطالب و یا تکالیفی که معلم میفرسته رو با دقت انجام بدی تا بعداً مشکل پیدا نکنی". معلم با کد 1 می گوید: "شاد باعث شد تا دانش آموزان مثل قبل خیلی به معلم متکی نباشن و یاد بگیرن خیلی از کارهاشون رو که قبلاً معلم سر کلاس انجام می داد رو خودشون انجام بدن. مثلاً در کلاس حضوری خودمون برای بچه ها سوالاتی متن رو می گفتیم و یا نمونه سوال به یکی از بچه ها می دادیم تا برای سایرین کپی بگیره. ولی الان اکثر دانش آموزا خودشون صد تا نمونه سوال و آدرس سایت های درسی رو بلدن و خودشون بهش مراجعه میکنن و حتی بعضاً به خود معلم هم معرفی میکنن".

استفاده از شبکه شاد بعنوان مکمل آموزشی

اکثر قریب به اتفاق مصاحبه شوندهگان اعم از دانش آموزان و معلمان در ارتباط با "استفاده از شبکه شاد به عنوان مکمل آموزشی" و به عنوان یک ابزار کارآمد کمک آموزشی یاد کرده و اینکه اگر مبحثی در کلاس نیاز به توضیح بیشتر داشته باشد و به دلیل تمام شدن زمان نتوان آن را به اتمام رساند، در گروه های کلاسی در شبکه شاد قرار داده شود. همچنین به نظر آنها از شبکه شاد در زمان کلاس های حضوری می توان برای رفع اشکالات درسی و پاسخ به سوالاتی که در کلاس زمان کافی برای پاسخ گویی وجود ندارد استفاده کرد. به علاوه اینکه ارسال فایل های تکمیلی دروس در این ارتباط می تواند برای آنها مفید باشد. دانش آموزان روستایی نیز ابراز می کنند تنها در صورتی مکمل شدن آموزش از طریق شاد برای آنها مفید خواهد بود که مشکل اینترنت در روستای آنها حل شود.

نمودار 11. استفاده از شبکه شاد به عنوان مکمل آموزشی

معلم کد 6 در این خصوص می گوید: "استفاده از شاد به عنوان مکمل خیلی خوبه چون خیلی از فایل ها و کلیپ های جالب در درس ریاضی هست که به صورت انیمیشن هست و خیلی برای بچه ها جذابیت داره و من در کلاس هام وقتی غیرحضوری بود خیلی استفاده می کردم و خیلی

مفید بود الان هم که حضوری شده اگه از شاد برای ارسال این کلیپ‌ها استفاده بشه خیلی خوبه بعضی وقتها تو کلاس‌های حضوری واقعا همیشه همه مباحث رو کامل گفت چون زمان کافی نداریم ولی اگه بشه اینها رو تو شاد بفرستی بچه‌ها می‌تونن استفاده کنن"

دانش‌آموز کد 14 می‌گوید: "استفاده از شاد بعنوان مکمل خیلی خوبه اگه جزوه‌ها و کلیپ‌های آموزنده توی شاد باشه و ما هم توی مدرسه حضوری بشیم و توی شاد هم موقعی که بتونیم وقت داشته باشیم اونها رو گوش کنیم و اگه درس رو ایراد داشته باشیم اون کلیپ‌ها رو چند بار برای خودمون مرور کنیم و بهتر آموزش بینیم".

بحث و نتیجه‌گیری

شبکه آموزشی شاد مانند هر پدیده نوظهور دیگری دارای نقاط مثبت و منفی خاص خود می‌باشد که در جای خود قابل بحث و بررسی می‌باشد. اساساً هر مفهوم جدیدی در جامعه با داشتن تمامی نقاط ضعف و قوت خود، فرصت‌هایی را به همراه خواهد داشت و تهدیدهایی برای آن متصور است که باید به منظور گسترش و پیاده‌سازی آن به تمامی ابعاد آن بصورت اصولی و علمی پرداخته شود تا بتوان با تقویت نقاط مثبت و حذف نقاط منفی و کاهش چالش‌ها به نتیجه مطلوب دست پیدا کنیم. با بررسی میدانی انجام شده در خصوص شبکه شاد می‌توان به ضعف ساختار اینترنتی و عدم دسترسی به گوشی هوشمند بعنوان یکی از ضعف‌های اصلی آن اشاره کرد که از عمده عوامل ایجاد کننده آن پایین بودن سرعت اینترنت و قطع و وصل شدن اینترنت می‌باشد و این امر در بعضی از روستاها به دلیل نداشتن سرویس اینترنت و آنتن‌دهی بسیار ضعیف مشکل را دوچندان می‌کند و نداشتن گوشی شخصی و استفاده مشترک از گوشی سایر اعضای خانواده بر مشکلات آن می‌افزاید. از دیگر ضعف‌های این شبکه آموزشی که کاهش تعاملات اجتماعی را به همراه خواهد داشت عبارت از کاهش کار گروهی است که به دلیل عدم امکان تعاملات صمیمانه و دوستانه و نداشتن ارتباط مستقیم با معلم و همکلاسی‌ها ایجاد شده و باعث کاهش روحیه جمعی و همبستگی میان دانش‌آموزان و مشکل در انجام کار گروهی می‌گردد. تنزل نظارت دبیر بر حضور مستمر دانش‌آموز در کلاس بعنوان یکی از عوامل کاهش نظارت معلم بر فرایند یادگیری دانش‌آموزان محسوب می‌شود که تقلب کردن برخی از دانش‌آموزان و در نتیجه عدم ارزشیابی واقعی دانش‌آموزان از پیامدهای آن می‌باشد. اگر محیط آموزشی که دانش‌آموز در آن قرار می‌گیرد از جذابیت‌های لازم برخوردار نباشد باعث کسالت بار بودن آموزش، ایجاد تنبلی، کم‌شدن انگیزه و بی‌علاقگی به درس می‌شود و غیبت در کلاس‌ها و عدم بهره‌مندی از آموزش را به همراه خواهد داشت و در نتیجه باعث افت تحصیلی در دانش‌آموزان خواهد شد. از دیگر نقاط منفی این آموزش مجازی که باعث کاهش سرمایه اجتماعی می‌شود، کمرنگ شدن حس اعتماد و همبستگی میان دانش‌آموزان است که از نداشتن ارتباط فیزیکی بین آنها ناشی می‌شود. بعلاوه عدم اعتماد والدین به فرزندان هنگام استفاده از فضای مجازی و نیز عدم اعتماد معلم به انجام تکالیف توسط خود دانش‌آموز از دیگر مواردی است که خطر این آسیب اجتماعی را دوچندان می‌کند. یکی از پیش‌نیازهای ضروری در ورود یک پدیده به جامعه این است که ابتدا فرهنگ استفاده از آن را یاد بگیریم. نسل جدیدی از ارتباطات اجتماعی که در قالب فضای مجازی و بصورت ناخواسته وارد جامعه ما شده است اگر با برنامه‌ریزی صحیح و همه‌جانبه بکارگیری نشود با معضلات بزرگی مواجه خواهیم شد. در استفاده از فضای مجازی آموزشی که بصورت شبکه شاد به دانش‌آموزان ارائه شد به دلیل عدم فرهنگ سازی مناسب و عدم آموزش قبلی به دانش‌آموزان در راستای فرهنگ استفاده از شاد باعث بروز مشکلات رفتاری برخی دانش‌آموزان به دلیل مراجعه به سایت‌های غیراخلاقی گردید و عدم نظارت و کنترل برخی والدین بر فرزندان به دلیل ناآگاهی از مشکلات فضای مجازی بر این مشکلات افزوده است. احساس تنهایی و ایجاد افسردگی شدید در برخی دانش‌آموزان، وابستگی به گوشی موبایل و اعتیاد به فضای مجازی، داشتن استرس و اضطراب و ابتلا به مشکلات قلبی و تنفسی از دیگر آسیب‌های جسمی - روحی - رفتاری ناشی از آن است. از آنجا که آموزش مجازی از بستر اینترنت بعنوان یکی از بزرگ‌ترین اختراعات بشر که با برداشتن مرزهای زمانی و مکانی از بهترین روش‌های آموزش نوین می‌باشد لذا استفاده از آن امری ناگزیر به شمار می‌رود و می‌تواند زمینه‌ساز تغییر در نگرش آموزشی و پژوهشی باشد. شبکه شاد بعنوان یک فضای آموزشی جدید با بهره‌مندی از محتوای مختلف علمی و آموزشی به اشتراک گذاشته شده، استفاده از محتوای آموزشی مفید در زمینه‌های مختلف پژوهشی و شناسایی و معرفی کانال‌ها و شبکه‌های مختلف علمی و پژوهشی نقش ویژه‌ای در دستیابی به این امر دارد. به این ترتیب که با افزایش مهارت استفاده از فناوری اطلاعات توسط معلمان و دانش‌آموزان و استفاده از شیوه‌های مبتکرانه و تولید محتوای خلاقانه باعث رشد خلاقیت و مهارت آنها می‌شود. ایجاد استقلال در یادگیری دانش‌آموزان به دلیل جدایی زمان و مکان، افزایش مسئولیت‌پذیری فردی در کسب علم و دانش و ایجاد روحیه خودهدایتی و خودنظارتی از ویژگی‌های بارز شبکه شاد به شمار می‌رود که تقویت خوداتکایی و افزایش حس مسئولیت‌پذیری را به ارمغان می‌آورد. لذا با رفع نواقص موجود و تقویت قابلیت‌های ذکر شده، استفاده از شبکه شاد بعنوان مکمل آموزشی توصیه می‌شود که در فصل بعد بیشتر به این امر پرداخته می‌شود.

پیشنهادهای کاربردی پژوهش

- برگزاری دوره‌های آموزشی و تخصصی آشناسازی معلمان و مدرسان با محتواسازی آموزشی در فضای مجازی و بهره‌مندی حداکثری از ظرفیت‌های تولید محتواهای پویانمایی در آموزش.
- همکاری آموزش و پرورش با سازمان‌هایی نظیر بانک‌های سطح استان و دیگر سازمان‌های حمایتی مبنی بر اعطای تسهیلات تهیه رایانه، لپ‌تاپ یا گوشی هوشمند برای خانواده‌های کم‌بضاعت.
- برگزاری دوره‌های آموزشی برای والدین دانش‌آموزان در همان سامانه‌ی شاد برای آرایه‌ی آموزش‌ها و مهارت‌های آشنایی با این فضا جهت کمک و نظارت بر فرزندان‌شان.
- تقویت عنصر نظارت و کنترل در فضای سامانه‌ی شاد برای راستی‌آزمایی مفاهیم آرایه‌شده و ارزیابی‌های به عمل آمده.
- استمرار در استفاده از سامانه‌ی شاد برای برگزاری کلاس‌های جبرانی، تقویتی، نشست‌های اولیا و مربیان به منظور آمادگی برای شرایط اضطراری‌ای که ممکن است در آینده پیش آید.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

در مطالعه حاضر، مصاحبه‌های انجام‌شده با آگاهی و رضایت مصاحبه‌شونده‌ها انجام گرفته است.

حامی مالی

هزینه‌های مطالعه‌ی حاضر توسط نویسندگان تامین شد.

مشارکت نویسندگان

ادبیات نظری، مفهوم پردازی، روش‌شناسی و تجزیه و تحلیل داده‌ها: یعقوب احمدی و پرویز سبحانی؛ مصاحبه‌ها و جمع‌آوری داده‌ها: ناهیده حسین‌پناهی و فاطمه فعله‌گری؛ نظارت بر فرایند پژوهش: پرویز سبحانی

تعارض منافع

بنا به اظهار نویسندگان فاقد هرگونه تعارض منافع بوده است.

References

Abbasi, F., Hijazi, A., and Hakimzadeh, R. (2020) Elementary teachers' lived experience of the opportunities and challenges of teaching in the educational network of students (Shad): a phenomenological study. *Scientific Quarterly Journal of Teaching and Research*. 8(3),1-24. [In Persian]

Abu Ma'ali al-Husseini, Kh. (2020). Psychological and educational consequences of coronary heart disease in students and strategies to deal with it. *Quarterly Journal of Educational Psychology*, Allameh Tabatabai University. 15(56), 153-166.[in Persian] .

Bedford, L. (2019). Using Social Media as a Platform for a Virtual Professional Learning Community. *Online Learning*, 23(3), 120-136.

Bender, L. (2020). Key Messages and Actions for COVID-19 Prevention and Control in Schools. Education UNICEF NYHQ.

Blažič, B.J. (2022). Changing the landscape of cybersecurity education in the EU: Will the new approach produce the required cybersecurity skills? *Educ Inf Technol*, 27, 3011–3036.

Dastani, M., Karamati, J., Pourfatemi, A., and Ekrami, A. (2016). The effect of the use of virtual social networks on the academic performance of students of Gonabad University of Medical Sciences, Yazd Center for the Study and Development of Medical Sciences Education. 2(11), 160-153. [In Persian]

Emrah, S., & Olasile, B. A. (2020). Covid-19 pandemic and online learning: the challenges and opportunities. *Interactive Learning Environments*, 8(3), 54-72.

Garfin, D. R., Silver, R. C., & Holman, E. A. (2020). The novel coronavirus (COVID-2019) outbreak: Amplification of public health consequences by media exposure. *Health Psychology*:

Official Journal of the Division of Health Psychology, American Psychological Association. Advance online publication.

haji, J., Mohammadi Mehr, M., & Muhammad azar, H. (2021). Describing the Problems of virtual Education via Shad application in Corona Pandemic: This is a phenomenological study. *Information and Communication Technology in Educational Sciences*, 11(3), 153-174. [In Persian]

Khalvandi, F., Kerkini, M. (2019). Examining the possibility of holding a classroom in the virtual space with new educational technologies with the aim of dealing with emergency school holidays in Khuzestan province from the experts' point of view. 1(8), 203-230. [In Persian]

Khojasteh, S. (2022). The Effectiveness of E-Learning Through the Shad Program on Students' Motivation for Progress and Time Management During Coronavirus Disease. *Technology and Scholarship in Education*, 1(2), 45-54. [In Persian]

Kumar, V. & Nanda, P. (2018). Social Media in Higher Education: A Framework for Continuous Engagement. *International Journal of Information and Communication Technology Education*.

Ladouceur, A. (2001). *Doug Hum Anne Ladouceur August 2001*.

Mayadas, A. Bourne, F. Bacsich, P. (2009). Online Education Today [J]. *Journal of Asynchronous Learning Networks*, 13(2): 49-56.

Shinobu, H. & Elsayed, A. (2019). The effects of a new virtual learning platform on improving student skills in designing and producing online virtual laboratories. *Knowledge Management & E-Learning*, 11(3), 364- 377.

Terepyshchyi, S., & Kostenko, A. (2022). Mapping the Landscapes of Cybersecurity Education during the War in Ukraine 2022. *Studia Warmińskie*, 59, 125–135. <https://doi.org/10.31648/sw.8331>.

Thomas, M. (2010). On the Internet – by Hubert Dreyfus, *British Journal of Education Technology*, 41(3).